

Andrzej F. Dziuba

"The crucible of Christian morality",
J. Ian H. McDonald, London, New
York 1998 : [recenzja]

Collectanea Theologica 71/3, 225-227

2001

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

wjazd króla, aklamacja na cześć króla, oburzenie Jezusa w świątyni), nie udało się niestety autorowi uniknąć powtórzeń. Na uwagę zasługuje natomiast znajdujące się nie tylko w bibliografii, ale także kilkakrotnie cytowane nazwisko znanego polskiego specjalisty od Ewangelii synoptycznych, ks. prof. R. Bartnickiego, obecnego rektora UKSW w Warszawie, najczęściej zresztą zgadzając się z propozycją interpretowania odnośnego fragmentu przez polskiego biblistę. Przeprowadzone badania nad tekstem Mt 21,1-17 uzupełnia autor obszernym podsumowaniem (s. 299-316), co ułatwia szybkie zorientowanie się czytelnika w osiągnięciach naukowych autora książki. Całość książki zamyka bibliografia (s. 317-333), podzielona na bibliografię ogólną i komentarze. Niewątpliwie dzieło J. Nieuwiarta zasługuje na uwagę polskiego czytelnika, studiującego czy wykładającego teologię biblijną. Jej wartość zwiększa zastosowanie różnych metod badawczych, starych i nowych, wzajemnie się uzupełniających, co udowodnił przekonująco autor recenzowanej książki.

ks. Jan Załęski, Warszawa

J. Ian H. McDONALD, *The Crucible of Christian Morality*, Ed. Routledge, London and New York 1998, ss. 247.

Każde pochylenie się nad człowiekiem jest szczególnie interesującym przejawem odpowiedzialności i zarazem realizmu refleksji antropologicznej. To ostatecznie przecież pochylenie się nad sobą samym, nad własną istotą i egzystencją oraz innymi ludźmi, z którymi przebiega droga ziemskiego życia. Zwłaszcza pogłębione badania postaw i działań osobowych człowieka zawsze stanowiły szczególnie interesujące i ważne zagadnienie w ogólnoludzkiej refleksji. Zainteresowanie to jeszcze bardziej wzrasta, zwłaszcza gdy zostaje ono skoncentrowane na problematyce etyczno-moralnej, a więc znaczonej odpowiedzialnością czy wyrazami antropologicznej świadomości poszczególnych osób. To bowiem oznacza zawsze dotknięcie podstawowego wymiaru człowieka, w całości jego antropologicznej wizji, tak filozoficznej jak i teologicznej.

Oto w znanej i cenionej serii *Religion in the First Christian Centuries*, wydawanej przez D. Sawyer i J. Sawyer ukazała się książka pt. *The Crucible of Christian Morality* przygotowana przez J. Ian H. McDonald. Już sformułowanie samego tytułu rozprawy w pewnym sensie przybliży napięcie jakie towarzyszy całej książce oraz podjętej tematyce moralnej, a także ogólnej wizji prezentowanej przez autora. Warto zauważyć, iż autor jest znanym w Wielkiej Brytanii autorytetem w zakresie problematyki etycznej i teologiczno-moralnej, pracującym na Uniwersytecie w Edynburgu. Jest autorem licznych prac w tym także m.in. *Bibli-*

cal Interpretation and Christian Ethics (1993) oraz *Christian Values* (1995), słynnych oraz wpływowych i ważnych opracowań, bardzo popularnych w nurcie angikańskim teologii chrześcijańskiej.

Całość książki otwiera bardzo schematyczny spis treści (s. V) i podobna przedmowa, która w znacznym stopniu jest raczej bardziej podziękowaniami (s. VII-VIII).

Z kolei zasadniczy korpus książki podzielony został na wstęp (s. 1-11) i sześć rozdziałów oraz postscriptum (s. 207-209). Całość zaś zamykają niezbyt obfite przypisy (s. 210-216), bibliografia (s. 217-229), indeks odwołań biblijnych i apokryficznych oraz do innych dzieł (s. 230-242) i ogólny indeks (osobowy i rzeczowy) (s. 243-247).

Pierwszy rozdział koncentruje się zwłaszcza na refleksji wokół etosu pierwotnego chrześcijaństwa. Zwraca szczególną uwagę na relacje kosmicznych wizji do moralnego zrozumienia i praktycznych zachowań tam proponowanych. Autor nie unika kontrowersji, jakie tu się pojawiły, tak w płaszczyźnie praktycznej, religijnej jak i doktrynalnej. Ważne są uwagi, które odnoszą się także do różnych grup czy społeczności. Pierwsze dowody dla przedstawianej doktryny oraz proponowanego obrazu pochodzą z pism Pawłowych oraz innych związanych z diasporą chrześcijańską (s. 12-52).

Drugi i trzeci rozdział zajmują się rozwojem myśli Starego Testamentu oraz przepowiadania Jezusa z Nazaretu i wytworzoną ostatecznie przez Niego chrześcijańską moralnością. To dotykane m.in. najwcześniejszego obrazu życia samego Kościoła, dzięki tajemniczemu źródłu Q i najstarszej Ewangelii Marka. Oczywiście i ta rzeczywistość w czasie podlegała rozwojowi, także w pogłębianym rozumieniu orędzia Jezusa z Nazaretu, w kształtującej się dynamicznie tradycji oraz implikacji tej rzeczywistości na wiarę i moralność chrześcijańską (s. 53-122).

Czwarty rozdział prezentowanej książki koncentruje się wokół selekcji moralnych tematów, dotyczących zwłaszcza osoby. Filozofia grecko-rzymska chętnie reflektowała m.in. wokół emocji w życiu ludzkim proponując także własne metody terapeutyczne. W Nowym Testamencie i judaizmie związany z tym m.in. problem namiętności jest ujmowany podobnie. To sama osoba w wyrazie ludzkiego życia uczestniczy w tym doświadczeniu. Tu szukanie m.in. odpowiedzi na kwestie, jakie są ciemne strony życia, a z drugiej strony na czym polega jego chrześcijański charakter (s. 123-149).

Wyjaśnienie trudnej kwestii wspólnoty poświęcony został kolejny rozdział prezentowanego studium. Ukazano powiązanie koncepcji grecko-rzymskich i judaistycznych z rzeczywistością życia Kościoła, a więc chrześcijaństwa. Jednak od początku istniała szeroka dyskusja nad kwestią różnicy między tymi społecznościami, wskazując zwłaszcza na wyróżniki relacyjne czy oddzielające (s. 150-179).

Ostatni rozdział zajmuje się cnotami albo doskonałościami nauczonymi w chrześcijaństwie. Widać tu wpływ kultury grecko-rzymskiej, tak na judaizm jak i chrześcijaństwo. Po dyskusji na temat osoby i wspólnoty jest tutaj sprowadzenie dyskusji w kontekst etyki chrześcijańskiej, a w jakimś sensie i filozofii moralnej (s. 180-206).

Oto książka J. Ian H. McDonald jawi się jako kolejna interesująca propozycja analizy etyki chrześcijańskiej, sięgająca swoją próbą gotowości dotarcia zwłaszcza do jej korzeni, i to tych jej najbardziej oryginalnych i autentycznych. Co więcej to próba ukazania jej znaczenia w całym rozwoju moralności chrześcijańskiej, która ma także określone odniesienia i znaczenia dla kultury europejskiej oraz światowej. Ta moralność jest dla wielu kręgów kulturowych wręcz pewnym standardem przez który, choć oczywiście w różnym stopniu, prawie cały świat związany jest społecznie współcześnie z chrześcijaństwem. Odwołania do początków chrześcijaństwa zawsze pozostają podstawowym elementem osadzenia moralnych wymagań i zadań współczesnych wyzwań etycznych oraz moralnych.

Prezentowane studium to nie konwencjonalna propozycja, ale umotywowana szerokim i bogatym doświadczeniem praktycznym autora oraz także jego osiągnięciami dydaktycznymi i badawczymi na przestrzeni wielu lat i to w renomowanych centrach naukowych. Jednak, na różnych stronach, do głosu dochodzą czasem kontrowersyjne propozycje czy przemyślenia, niemniej są one – jak można sądzić – umotywowane szczerą troską i to bardzo odpowiedzialną o chrześcijaństwo i przekaz jego doktryny wiary oraz życia ukierunkowanych ku przyszłości. Trzeba przyznać, że autor jakby często wybiega i to wręcz profetycznie ku przyszłości i jednocześnie odważnie dostrzega jej spodziewane problemy, wobec których jest twórczym oraz dynamicznym konfrontatorem.

Prezentowana książka jest bardzo bogato oparta na materiale biblijnym, zwłaszcza Nowego Testamentu, co trzeba odnotować jako cenny i ważny element. Jest on jednak interpretowany oraz wykorzystany przede wszystkim w duchu dość liberalnej teologii anglikańskiej. Należy też podkreślić liczne odwołania do dzieł Ojców Kościoła i pisarzy starożytności chrześcijańskiej, a także filozofii antycznej. Są to znaki umiejętnego wykorzystania interpretacyjnego oraz twórczego ważnych elementów całości kultury ludzkiej, nie tylko w obrazie judaistycznym, śródziemnomorskim i wreszcie chrześcijańskim.

Widać, że autor odpowiedzialnie podejmuje badania i krytyczną analizę moralności chrześcijańskiej, i to wielopłaszczyznową, zwłaszcza socjologiczną oraz kulturową, natury chrześcijańskiej moralności w jej najstarszych źródłach, a zarazem i najważniejszych formacyjnie latach starożytności dziejów Kościoła. Oczywiście jest, że odniesienia do początków chrześcijaństwa jest szczególnie ważne w każdej refleksji nad orędzie Jezusa Chrystusa, tak w jego przesłaniu jak i trwaniu w czasie, zwłaszcza w obrazie etyczno-moralnym.

ks. Andrzej F. Dziuba, Warszawa